

İbrahim YUSİFOĞLU,
AYB-nin üzvü, "Şəhur"
Ədəbi Birliyinin rəhbəri,
"Qızıl qələm" mükafatı
laureatı, Prezident mükafatçısı

Gözəl bir payız gecəsidir: gözələr baxdıqca uzanan mavi səmanın qoynunda alışıb yanan ulduzlar onun bənizi ağappaq nura boyayıblar. Belə bir gecədə şeir yazmaq, şeir söyləməmək ən azı günahdır. Öz poeziyası ilə qəlblərimizdə əbədi yer tapmış Məmməd Arazın şeirləri həmdəmdir bu gecə! Oxuduğum şeirlərini bir də oxuyuram, yenidən kəşf edirəm hər sözündən, hər misrasından mənə yağan dahi şairi! "Deyirlər şeir oxumur" şeiri isə mənə öz dünyamdan qoparıb, düşüncələr aləminə aparır:

...Fikirlər dolanır başımda min - min,
Görən doğrudanmı oxunmur şeir?
Görən, doğrudanmı insan qəlbini,
İncə hissələrinə toxunmur şeir?

Şair haqlı olaraq qeyd edir ki, "Şair nə gerəkdir oxucu yoxsa?"

Bəs, oxucunun yoxluğuna səbəb nədir? Məncə bu suala M.Arazın özünün verdiyi cavab ən doğru cavablardan biridir:

Artır söz yığıcı, artır çayır tək,
Hamı deyən olub, yazan olubdur.
"İlhama sarılmaq", qələm götürmək,
Papiros çəkməkdən asan olubdur.

Bu suallar, cavablar mənəgənəsində poeziyaya, onun memarı olan şairə, yazılan kitablara olan münasibətimi oxucularla bölüşmək istədim.

... Poeziya! Ömrümün ən kövrək çağlarında ülvi duyğularımın mənə görüşdüren ilahi qüvvə!

... Poeziya! Üzdə qayğılı - kədərli, düşüncəli, daxilədə dağ çayı kimi üsyankar ömür dostum! Şam kimi yanışam bu ilahi qüvvəni qoruyub saxlamaq üçün. Səmasında dahi Nizami ulduzu yanan, Füzuli günəşi nur saçan, Məmməd Araz şeiriyyəti səslənən bir dünyaya ucuz söz yığnağı gətirmək istəməmişəm...

... Mənim poeziya dünyamın ilk sakini Vətəndir. O Vətən ki, Ulu Tanrı yeraltı, yerüstü sərvətlərini ondan əsirgəməyibdir. O Vətən ki, yarandığı gündən düşməninə gözdağı olub, varını - yoxunu talayıb aparıblar, namərd qılıncıyla sinəsini yarıb, iki yerə parçalayıblar. Hər parasını yadellilərə "hədiyyə" veriblər. Azadlığa

"Yazan yaman çoxalıb, fəqət şair çatışmır..."

Yaxud, poeziya haqqında düşüncələr

gedən yolunu öz daxilindəki nankorlar və xaricdəki namərdlər kəsmək istəyiblər, ancaq, buna nail ola bilməyiblər. Vətənin səmasından nur saçan Heydər Əliyev adlı əbədi günəş bütün qara qüvvələri dəf etmiş, xalqımızı azad və xoş günlərə çıxarmış, müstəqil dövlət qurmuşdur.

... Mənim poeziya dünyamın ən doğma adamı anamdır. Həyatımda gənc yaşlardan başlayaraq bir saçını ağ, bir saçını qara hörmüş, bizi həyatın düz yoluna çıxarmış, bu gün haqq dünyasına qovuşmuş qadın...

... Mənim poeziya dünyamın çoxlu doğması, əzizi, yaxınları var. Hələ orta məktəb illərindən sevə - sevə oxuyardım N. Gəncəvinin, M. Füzulinin, İ. Nəsiminin, M. P. Vaqifin, Aşıq Ələskərin, H. Cavidin, S. Vurğunun, M. Müşfiqin, Rəsul Rzanın, B. Vahabzadənin, N. Xəzrinin, M. Arazın, M. Yaqubun, M. İsmayılın və başqalarının şeir və poemalarını. Bizim həmdəmimiz təkcə məktəb dərslərləri yox, həm də kitabxanalar, kitab mağazaları oldu. İlin hər rübündə kitabxanalara göndərilən kitabları oxucu kartlarına qeyd etlədirər, vaxtından əvvəl oxuyub təhvil verər, yenisi ilə əvəz elətdirərdik. Naxçıvan şəhərindəki pedaqoji məktəbdə oxuduğumuz illərdə M. Ə. Sabirin 50-dən çox şeirini əzbər deyənə müəllim "5" qiymət yazardı.

Hər dəfə Bakı və Naxçıvan şəhərlərindəki kitab mağazalarına gələndə, yeni kitabları görəndə sevincimizdən çiçəyimiz çırtlayardı. 1970 - ci illərin bir gününü unuda bilmirəm. Tələbə təqaüdümüzü almışdıq. Yolüstü Naxçıvan şəhərindəki kitab mağazasına baş çəkdik. Yeni bədii ədəbiyyatlar gəlmişdi. Aldıq, çoxunu aldıq: B. Vahabzadənin "Dəniz və sahil", N. Xəzrinin "Dərələr", M. Arazın "Anamdan yadigar məktublar", Ə. Kərimin "Qaytar ana borcunu", F. Qocanın "Yatmadığım gecələrdə" şeirlər, Anarın, Elçinin nəsr kitablarını... və digər kitabları alıb yataqxanaya gəldik, səhərəcən yeni səs, yeni nəfəs duyduq.

Ancaq səhərisi gün üzvü olduğumuz komsomol və hmkarlar təşkilatının üzvlük haqlarını ödəməyə pulumuz qalmadığından bizə töhmət elan etdilər, əmri elanlar lövhəsindən asdılar...

Ötən əsrin 70-ci illərində Naxçıvan Muxtar Respublikasında da istedadlı qələm sahibləri ədəbiyyata gəlirdi. Bu

istedadların ilk kitabları 80-ci illərin ikinci yarısında "Yazıcı" və "Gənclik" nəşriyyatlarında işıq üzü gördü. Tanınmış şairlərimizdən Elman Həbibin "Günəşin vətəni", Muxtar Qasımsadənin "Bu həmin sevgidir", Əhməd Sədərəklinin "Salam, dünya", Vaqif Məmmədovun "Yaşadacaq bu yol məni", Asim Yadigarın "Zirvə yolu", Vaqif Kərimovun "İşıq seli", Kəmaləddin Qədimin "Keçir məni bu çaydan", Rafiq Odayın "Bir yol başlamışam", İbrahim Yusifoğlunun "Araz bayatıları" kimi kitablar poeziya dünyamızı daha da şeiriyyətli etdi.

Hər birisi əl boyda olan bu kitablar mənim üçün həmişə əziz olmuş, bu gün də həmin kitabları sevə - sevə oxuyuram. Və oxuduqca onlara qarşı sevgim, qəlbimin odu daha da artır. Lap Muxtar Qasımsadənin şeirlərinin birində dedi ki:

Sən uşaq deyilsən ovuda bilim,
Ya ötən günləri salım yadına.
Bu həmin ürəkdi, yaxın gəl, gülüm,
Bu həmin sevgidir, isin oduna.

Keçən əsrin 80-ci illərinin sonlarından başlayaraq dünya çalxalandı, böyük və güclü imperiya dağıldı, əvəzinə yeni, ancaq, zəif müstəqil dövlətlər yarandı. Baş qalmaqallara qarışan adamlar gözlərini açıb gördülər ki, bütün sahələrdə olduğu kimi, ədəbiyyat, incəsənət və mədəniyyət sahəsində də yeniliklər var, yeni istedadlar yazıb - yaratmaqdadır.

Mən də poeziya dünyama öz dəst - xətti olan istedadlı şairləri qəbul etdim. Və onların arasında öz gənclik ömürlərini yaşayan Qafar Qəribin, Elxan Yurdoğlunun, Səbinə Əlincəlinin, İlqar Qulubəylinin və Rahil Tahirlinin poeziyasını sevdim, əzizlədim. Əl boyda, ondan bir azca böyük olan kitabları qalın kitabların cərgəsinə qoydum... Oxumaqdan doymadım Rahil Tahirlinin "Sonradan sonra" şeirlər kitabındakı şeirlərini. Kitabdakı şeirləri oxuduqca mövzular mənə tanış gəlir, ruhumu oxşayırdılar. Rahilin şeirləri təzə, tər, qəlbioxşayan, yaddaqalan idilər:

Nə qorxudub boz bəxtimi?
Sovurubdu toz bəxtimi.
Mən neynirəm qoz bəxtimi?
Ləpəsi yox, qurdu qalıb.

Və ya:

Əşqimə quyu qazıb,
Ümidimi yıxmısan.

Mən ağa büküləndən
Sən ağ günə çıxmısan.

Bəli, Muxtar Qasımsadənin ilk kitabı ilə Rahil Tahirlinin ilk kitabının nəşri arasında 20 il müddət olsa da, hər ikisi poeziya çələngidir, hər ikisi oxucuları tərəfindən sevilən kitablardılar. Bu kitablar oxunub, oxunur və oxunacaqdır.

Vallah, yaxşı şairlərdən, onların kitablarından o qədər yazaram ki, nə qələmim yorular, nə də vərəqlərim tükənər. Təəssüf ki, qəlbimi göynədən, mənim poeziya dünyama yol tapmamış və tapa bilməyəcək "boz ədəbiyyata" da öz münasibətimi bildirmək istəyirəm.

Təəssüf ki, bu kitabların, bu şeirlərin müəlliflərinin çoxusu təmiz, öz işlərində, peşələrində ad-san qazanmış dostlarımız, yoldaşlarımızdır. Onların bir çoxu zəif yazdıqlarını özləri də bilir, yeri gələndə etiraf da edirlər. Dad yarımçıqların əlindən. İldə iki kitab nəşr etdirirlər, nə yazdıqlarını, nə dediklərini özləri də bilmirlər. Hara gəldi özlərini soxmaq istəyirlər.

Ən dəhşətlisi də odur ki, özündən başqa heç kimi oxumurlar. Belələri haqqında həmişəcavan, əbədi şairimiz Ə. Kərim çox gözəl deyibdir:

Elə şey var yazmaq olmur.
İnsanlığa lazım deyil.
Elə kəs var,
Gör nə qədər bayağıdır
Tənqiddən də aşağıdır.
Boş nəfəsin buxarıdır
Tənqid ondan yuxarıdır.

Doğrudan da belədir... Elə şeiri, elə kitabı tənqid edərlər ki, tənqiddən sonra özünü düzəldər, ayaq üstə durub addımlayar. Baxıb sevinərsən ki, deyilənlərdən nəticə çıxartdılar. Bir də tənqidçilərimiz özlərini "pis adam" etmək istəyirlər. Özlərini pərdə arxasında saxlayırlar, nəticədə "tənqidçi" qıtlığı yaranır. Bu yaxınlarda haqq dünyasına qovuşmuş şair Oqtay Rzanın dediklərinə haqq qazandırmalı olursan:

Atəşkəs var sənətdə
Tənqidçilər atışmır.
Yazan yaman çoxalıb
Fəqət şair çatışmır.

Çox qəribədir ki, poeziyanı duymayan, şeirin vəznləri haqqında qismən də olsa məlumatları olmayan "şairlər" yaradıcılığında qəzələ, təcni-sə, sonetə, qoşmaya daha çox yer verirlər. Əruz vəzninin çə-

tinliyindən qorxmayan qəzəlbazlar, yeri gələndə, M. Füzulinin, Ə.Vahidi belə tanımaq istəyirlər, öz cizmaqaralarını şah əsərləri kimi təbliğ edir, hətta, onlara musiqi də bəstələdirlər.

Musiqi dedim, lap yaralı yerimə toxundum. Doğrusu, bəstəkar dostlarımızın bəziləri məni yamanca "heyretləndirdilər". Şeirləri sevilə - sevilə oxunan, dillər əzbəri olan, poeziyanı duyan, onun qayda-qanunlarına əməl edən qələm sahibləri ilə yaradıcılıq müqavilələri bağlamaq əvəzinə, söz yığını olan şeirlərə mahnılar bəstələnir və ən dəhşətlisi də odur ki, həmin mahnılar kasetlərə köçürülür, çəkinmədən deyərdim ki, gün ərzində dinləyicilərin ovqatını korlayırlar.

... Bir neçə dəfə tanınmış bəstəkar dostumla aramızda səmimi, ancaq, ciddi söhbətlərimiz olmuşdur. Bu səmimi söhbətlərin birində mən iradəmi bildirdim ki, niyə oxucu rəğbəti qazanan, qəlbləri ovsunlayan şeirlərə musiqi bəstələnmir, tanınmamış, bayağı şeirlər yazan adamların sözyığınları na mahnı bəstələyirsiniz. Bəstəkar dostum qeyd etdi ki, sən deyiyən mənalı-məzmunlu şeirlər musiqiyə uyğun gəlmir. Qəribə məntiqdir...

... Nə isə, söhbətimiz poeziyadan gedir, poeziyanı yaşadan şairlərdən, onların oxucularına bəxş etdikləri çiçəklərin ətrindən gedir. Çiçəklər var ki, onu iyləyəndə ətri insanı məst edir, rüyalarında gəzdiiyən dünyaya qovuşursan, yaxşı şeir də o çiçəklər kimidir.

... Çiçəklər də var ki, (heyif ki, bunlara çiçək deyirlər) iydən burnunu tutursan. Zəif şeirlər də həmin çiçəklər kimidir. Eşidəndə qulaqlarını tutursan.

Mənim poeziya dünyamın memarı şairdir. Yaşından-başından, geyimindən-keçimindən, yeməyindən-içməyindən, yatmağından-durmağından, boyundan-buxunundan... hətta, vəzifəsindən asılı olmayan, Ulu Tanrı tərəfindən tükənməyən ilham bəxş olunmuş şair!

Gözəl və unudulmaz söz ustası Tofiq Bayramın yazdığı kimi:

Məhəbbəti, ilhamı,
Vəzifəylə almazsan.
Zorla Allah olarsan,
Zorla şair olmazsan.

İstedadı və şeiriyyəti ilə poeziya dünyasına gələn şair, xoş gəlmisən. Misraların ləlim, şeirlərin sərvətim, kitabların ən qiymətli hədiyyələrimdir.